

**Javaslat a
„Karikás ostor”
Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételéhez**

Készítette

Guzsalyas Egyesület

Szóke Péter

Békéscsaba, 2020. 11. 20.

(P. H.)
Guzsalyas Egyesület
5700 Gyula,
Patócsy Ferenc u. 2. II/9.
Adószám: 18393268-1-04
Bsz.: 53200118-11078751

I.

A JAVASLATTEVŐ ADATAI

1. A javaslatot benyújtó (személy/intézmény/szervezet/vállalkozás) neve:
Guzsalyas Egyesület
Szöke Péter népi iparművész
Harangozó Imre tanár, néprajzkutató
Dr. S Kovács Ilona etnográfus, népművészetkutató
Dr. Szöllősy Gábor agrármérnök, nyugalmazott múzeumi főtanácsos
Medgyesi Gergely Árpád Hortobágyi Nonprofit Kft. ügyvezetője
Hortobágyi Nonprofit Kft.
Puju János Zoltán Békés megyei képviselő
2. A javaslatot benyújtó személy vagy a kapcsolattartó személy adatai:
Név: Szöke Péter
Levelezési cím: 5600 Békéscsaba, Lipták András u.30
Telefonszám: +36/70-336-8291
E-mail cím: guzsalyase@gmail.com

II.

A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Karikás ostor
2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása:¹

☐ agrár- és élelmiszergazdaság	☐ egészség és életmód	☐ épített környezet
☐ ipari és műszaki megoldások	☒ <u>kulturális örökség</u>	☐ sport
☐ természeti környezet	☐ turizmus	
3. A nemzeti érték a magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó érték:

☐ igen amely nemzetiség: ²
☒ <u>nem</u>
4. A nemzeti értéket tartalmazó értéktár megnevezése és a felvétel dátuma:
Dobozi értéktár 2018.12.05
Okányi értéktár 2019.07.11
Békés Megyei Értéktár 2020.08.14.
Nemzeti értéktár 2017.06.20.
5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása,

¹ Egy szakterületenkénti kategória megjelölése lehetséges.

² Kérjük, jelölje és nevezze meg, amennyiben magyarországi együtt élő népekhez, az államalkotó tényezőként elismert nemzetiségekhez kapcsolódó az érték.

a megjelölt szakterületi kategória indokolása (amennyiben nemzetiséghez kapcsolódó érték, a nemzetiségi vonatkozások, a nemzetiséghez való kötődés bemutatása):

A karikás ostor egy rövid, 38-45 cm hosszúságú nyélből és egy fonott ostorból áll, amiket rendszerint fém vagy bőr karika köt össze egymással. Ennek hossza 2,5-3 m. Használói a magyarországi pásztorok és parasztok voltak, akik az állatok terelésére használták, de szükség esetén ügyes kezekben félelmetes fegyver is volt. A nyele általában gyümölcsfa, amit az ügyesebb pásztorok faragással, ónöntéssel, berakással és bőrmunkával díszítettek. A karikás ostor részei tájegységenként mutatnak ugyan különbséget, de ezek az eltérések inkább a díszítésmódban mutatkoznak meg.

A karikás ostor részei:

- nyél
- fonott ostorderék
- rugó vagy rudaló
- csapószíj
- csapó

A dunántúli és palóc ostorokra jellemző egy láncszerű, bőrfülekéből és fémkarikákból álló toldaléksor (vankosok), ami a nyél és a fonat közé van beépítve. Az alföldi ostorokon inkább egy, az ostor pillangózott fejéhez hasonló toldalékot, a vendégnyakat használták az ostor meghosszabítására.

Tájegység szerint megkülönböztetünk somogyi, bakonyi, zalai, palóc, hortobágyi, bihari, kisorsárréti, kunsági karikás ostorokat, de szíjgyártó mesterek is sokszor készítettek különleges darabokat.

Ez a karikás ostor típus nem található meg a magyarok lakta területeken kívül sehol. Az első írásos emlék a Magyar Oklevélszótár szerint 1557-ből maradt fent. A múzeumok adatbázisa azt mutatja, hogy a begyűjtött karikás ostorok csak magyarok lakta területekről származnak.

6. Indokolás a Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvétel mellett, kitérve a nemzeti érték hazai és nemzetközi jelentőségének bemutatására:

A legismertebb ostortípus kétséget kizárólag a hortobágyi karikás ostor. Ez a típus jelenleg a Nemzeti Értéktárban van. Ezen kívül a többi tájegység ostorai is példaértékűek a maguk nemében. A dunántúli ostorok nyélének faragásai, a palóc ostornyelek ónöntései és a kisorsárréti karikás ostor berakási olyan egyszerű, de zseniális művészek keze munkái, amik hűen tükrözik a magyarság hitvilágát, természetközpontúságát, önkifejezését, hogy méltó lenne a Hungarikum címre. A turizmusnak köszönhetően a Hortobágyon kívül nagyon sok helyen látható a karikás ostor a csikós bemutatók alkalmával, szüreti felvonulásokon. Több rendezvény is ráépül a karikás ostorra. Ilyen például a Böszörményi csergetés, illetve az ország több pontján is megrendezésre kerülő Szilveszteri csergetés rendezvények, amik egyre népszerűsítik a karikás ostort. Egyre több népművészeti tábor foglalkozik a karikás ostor készítés továbbadásával. A nemzetközi jelentősége abban mutatkozik meg, hogy a külföldiek szemében a magyarság egyik jelképe a karikás ostor.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források)

Madarassy László: Művészkedő magyar pásztorok

Linder László: Doboz és környékének pászterművészete

www.karikasostor.hu

Guzsalyas Egyesület A hortobágyi karikás ostor c. filmje a Hungarikum főosztály támogatásával.

Guzsalyas Egyesület A kis-sárréti karikás ostor c. filmje a Hungarikum főosztály támogatásával. (megjelenés:2021.01.15)

Guzsalyas Egyesület A kis-sárréti karikás ostor c. könyve a Hungarikum főosztály támogatásával. (megjelenés:2021.01.15)

Kopecsni Gábor A magyar karikasostor baranta kiskönyvtár

Népművészeti örökségünk A tárgyi néprajz Békés megyei emlékeiből X. fejezet Pászterművészet (Dr.S Kovács Ilona)

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

www.karikasostor.hu

III. MELLÉKLETEK

1. A Hungarikumok Gyűjteményébe történő felvételre javasolt kiemelkedő nemzeti érték fényképe vagy audiovizuális-dokumentációja
2. A Htv. 1. § (1) bekezdés c) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok
3. A javaslatban megadott adatok kezelésére, illetve a benyújtott teljes dokumentáció, - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek felhasználására is - vonatkozó hozzájáruló nyilatkozat
4. A nem saját készítésű dokumentumok szerepeltetése esetén az adott dokumentum tulajdonosának hozzájáruló nyilatkozata a szabad felhasználásról

Mellékletek:

Hozzájáruló nyilatkozat

Hozzájárulok, hogy a Hungarikum Bizottság a javaslatban megadott adatokat, illetve a benyújtott teljes dokumentációt - ideértve a csatolt dokumentumok, saját készítésű fényképek és filmek-felhasználhatja.

Békéscsaba, 2020. 11. 20.

Szóke Péter
népi iparművész

<https://www.youtube.com/watch?v=8QqRaqLVGn4>

